TRAVMA, AFET VE KRİZ BİRİMİ

SOMA SAHA DEĞERLENDİRME EKİBİ

ÖN DEĞERLENDİRME RAPORU

16 Mayıs 2014

1. Saha Özeti

Türk Psikologlar Derneği, Genel Başkan Prof. Dr. Gökhan Malkoç, Öncü Ekip ve Saha Değerlendirme Ekibi üyelerinin de yer aldığı kamu, sivil toplum ve özel sektör kurumlarında çalışan toplam 51 psikolog ile ilk günden itibaren sahada çalışmalarını sürdürmektedir.

Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (APHB) üyesi diğer örgütlerle birlikte sahada yürütülen ön değerlendirme çalışmaları kapsamında elde edilen bilgiler şunlardır:

- 13.05.2014 tarihinde Eynez bölgesinde meydana gelen maden kazasında 284 madencimiz hayatını kaybetmiş olup, halen arama kurtarma çalışmaları sürdürülmektedir.
- Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın bugün (16.05.2014) yaptığı açıklamada, madende halen en fazla 18 kişinin kaldığı, toplam kayıpların en fazla 301 kişi olacağı belirtilmiştir.
- Bununla birlikte, çok çeşitli kaynaklardan yapılan açıklamalarda madende halen daha fazla madencinin bulunduğu yönünde iddialar dile getirilmektedir. Ancak TPD ekipleri olarak elimizde bu tür bir istatistiki çalışma bulunmadığından, bu yönde bir bilgi için yorum yapma şansımız bulunmamaktadır.
- STK'lar, basın ve kamuoyuna yönelik merkezi olarak bilgilendirme yapılması süreçlerindeki eksiklikler, bilgi akışında sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır.
- Yaşanan afetin odak noktası Soma olmakla birlikte toplam 22 ilçeye yayılan geniş bir kayıp tablosu vardır. Kınık ilçesi 50 kayıp ile halen en fazla kaybı olan ilçedir. Soma, Savaştepe, İvrindi ve Bergama çok sayıda kaybı olan diğer ilçelerdir.
- Şu an itibariyle ilçeler bazında kayıp sayılarına ilişkin kesin bilgi ekibimiz tarafından elde edilememiştir. Akşam saatlerinde yetkililerden daha net bilgi alınması beklenmektedir.

- Yaşanan kazadan Manisa, İzmir, Balıkesir ve Kütahya illerinin farklı ilçeleri etkilenmiş olduğundan; birbirine yakın ilçelerden oluşan ancak geniş bir sahaya yayılmış bir kayıp tablosu görülmektedir.
- Maden ocağının bulunduğu bölge, Soma ilçesine 20 km mesafede, yerleşim alanlarından oldukça uzakta izole bir bölgedir.
- Kurtarma çalışmalarının yürütüldüğü bölgede, çok sayıda arama-kurtarma ekibi, çeşitli illerden gelen itfaiye, iaşe vb hizmetler sunan yardım ekipleri, Kızılay ve AFAD ekipleri ile kolluk kuvvetleri görev yapmaktadır.
- APHB üyesi örgütler psikososyal destek çalışmaları için ilk günden itibaren çalışmalarını sürdürmektedirler.

2. Psikososyal Destek Çalışmaları

- Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (APHB) sekretaryasını yürüten Kızılay'ın çağrısı doğrultusunda, APHB temsilcimiz ve TPD İzmir Şubesi'nden 2 meslektaşımız 15 Mayıs 2015 sabah erken saatlerden itibaren Soma'da ön keşif ve koordinasyon çalışmalarına katılmışlardır.
- T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Sağlık Bakanlığı (SB), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Kızılay, Türkiye Psikiyatri Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve Türk Psikologlar Derneği temsilcileri tarafından yapılan toplantıda ilk müdahale çerçevesi belirlenmiştir. Alınan kararlara göre:
    - Operasyon çalışmalarında kamu kurumları ve APHB üyesi meslek örgütlerinin eşgüdüm içinde çalışması;
    - Olayın 8. Günü olan 21.05.2104 tarihinden itibaren ev ziyaretlerinin başlatılması; bu ziyaretlerde 1 Psikolog, 1 Psikiyatrist, 1 Sosyal Hizmet Uzmanı ve 1 Aile Hekim'inden oluşan 4'er kişilik 20 ekip oluşturulması;
    - Ekiplerce yürütülecek aile ziyaretlerinde gerekli bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması, tüm görüşmelerin 8 günde tamamlanması;
    - Ekiplerdeki psikologların TPD İzmir Şubesi tarafından belirlenecek gönüllü psikologlardan oluşması, diğer meslek elemanlarının ağırlıklı olarak kamu personelinden oluşturulması;
    - Koordineli bir biçimde çalışmaya da katkı verecek şekilde, ekiplerde görev alacak tüm meslek elemanlarına yönelik eğitimin APHB eğitmenleri tarafından Manisa'da gerçekleştirilmesi;
    - Psikososyal destek hizmetlerinin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı İl Müdürlükleri ve Sağlık Bakanlığı İl Sağlık Müdürlükleri tarafından koordine edilmesi; ekiplerin lojistik desteklerinin İl Müdürlükleri tarafından karşılanması.
- TPD Genel Merkezi'nin görevlendirmesiyle, ilk günden itibaren başlatılan krize müdahale çalışmaları ile eş zamanlı olarak; TPD İstanbul Şubesi Travma, Afet ve Kriz Birimi üyesi 6 deneyimli ve uzman gönüllü psikolog saha değerlendirme çalışması yapmak ve uzun dönemli planlama amacıyla 15.05.2014 tarihinden itibaren sahada çalışmalarına başladı.
- Saha Değerlendirme Ekibi, çalışmalarını sürdürürken İstanbul, İzmir ve Ankara şubelerimiz alana gidecek gönüllü ekiplere ilişkin organizasyonlara başladı.
- Bu kapsamda, aile ziyaretlerinde görev alacak TPD İzmir Şubesi üyesi 20 psikolog, Derneğimizin de arasında bulunduğu APHB eğitmenleri tarafından bugün (16.05.2014) Manisa'da verilen eğitime katıldı.
- Medyaya öneriler, çocuklar ve ailelere yönelik bilgilendirme, yetişkinler ve genel halk sağlığına yönelik bilgilendirme olmak üzere 3 ana başlıkta bilgilendirme yazıları hazırlandı.

- Çalışmalarda gönüllü olarak görev almak isteyen psikologların üyesi oldukları şubeler aracılığıyla organize edilmesi süreci başladı.

3. Saha Değerlendirme Ekibi Tarafından Yapılan Gözlemler

- Saha Değerlendirme Ekibimiz 15.05.2014 tarihinden itibaren Soma ve çevre ilçelerde çalışmalara başlamıştır.
- Kaymakamlık Kriz Koordinatörlüğü, AİSP Yetkilileri, AFAD Psikososyal Yetkilileri, Gençlik Spor Bakanlığı Yetkilileri, Kızılay Psikososyal Sorumluları, Soma Devlet Hastanesi Psikososyal Ekibi ve alanda çalışmalar yapan diğer STK'lar ve demokratik kitle örgütleri ile görüşmeler yapılmıştır.
- Manisa Kamu Hastaneler Birliği tarafından görevlendirilen ekiplerin psikolojik acil durumlara müdahale edecek şekilde Soma, Kırkağaç ve Maden Ocağında oluşturulan 3 farklı bölgede; 12 saatlik vardiyalar halinde 24 saat bazlı olarak görev yapmaya başladığı bilgisi alınmıştır.
- Her bir ekipte 2 psikolog, 2 psikiyatrist, 1 sosyal hizmet uzmanı ve 1 hemşire bulunurken; ilk etapta 21.05.2014 Çarşamba gününe kadar toplam 6 psikolog, 6 psikiyatrist, 3 sosyal hizmet uzmanı ve 3 hemşire görevlendirildiği dile getirilmiştir.
- Soma Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniği uzmanları ile yapılan görüşmelerde hastane dışında sabit noktalarda psikososyal destek hizmeti verilmesinde yarar gördüklerini; Soma Devlet Hastanesi'nde 3 psikiyatrist ve 3 psikoloğun görev yaptığını ancak Kırkağaç'ta böyle bir birim bulunmadığını belirtmişlerdir.
- Halk Sağlığı Müdürü ile Kırkağaç'ta yapılan görüşmelerde, yapılacak psikososyal destek çalışmalarına destek verileceği dile getirildi.
- Kırkağaç'ta soğuk hava deposunda yürütülen çalışmalar sırasında görevli meslek elemanlarının yer aldığı ve gerekli destek hizmetlerinin sunulduğu belirtilmiştir.
- En çok kayıp yaşanan ilçelerden biri olan Kınık ziyaret edildi, kayıplara yönelik bilgi alındı, işbirliği imkanları değerlendirildi.
- Sendika temsilcileri ile yapılan görüşmelerde, ilk etapta kaza sürecine ilişkin çalışmalara odaklandıkları, kazada hayatını kaybeden işçilerin yakınları ve diğer işçilere yönelik çalışana destek modüllerinin yararlı olacağı, bu konuda kendilerinin gerekli desteği vermeye hazır oldukları dile getirildi.
- Eğitim sendikaları ile yapılan görüşmelerde, bölgedeki öğretmenlere ve yakınlarını kaybeden öğrencilere yönelik çalışmaların önemli olduğu, kendilerinin bu tür çalışmalara katkı vermek istedikleri dile getirildi.
- Hayata Destek Derneği ile yapılan görüşmelerde öğrencilere ve özel ihtiyacı olan kesimlere yönelik kaynak sağlayabilecekleri, bu konularda ortak çalışmalar yapılabileceği konusu görüşüldü.
- Yardım edenlere yardım modüllerinin uygulanmasına yönelik ilk çalışmalara başlandı.

Saha Değerlendirme Ekibince yapılan toplantılar ve sahada yurttaşlarımızla görüşmeler sırasında elde edilen ilk bilgiler ve gözlemler şöyledir:

- Kazada yaşamını yitiren kişilerin yakınları başta olmak üzere yurttaşlarımızın bir kısmı travma sonrası akut dönemde görülen çeşitli psikolojik belirtileri sergilemektedirler. Kazanın hane halkındaki erkek nüfusa yönelik olması nedeniyle çok sayıda çocuk; eş ve anne-baba kayıplardan doğrudan etkilenen ilk halkadır.

- Kurtarma sürecinde görev alan ekipler, maden ocağında çalışan teknik personel ve diğer vardiyalarda çalışan madenciler psikososyal destek hizmetlerine gereksinim duyacak diğer gruplardır.
- Sahada yapılan ilk gözlemlerde, Soma halkının yaşananlara ve kayıplara yönelik öfke içinde oldukları gözlemlenmektedir. Gerek siyasetçiler gerekse basın tarafından yapılan ziyaretlerde/çalışmalarda gösterilen tepkiler de bu duyguların yansıması olarak ortaya çıkmaktadır.
- Alanda psikologlar ve diğer ilgili meslek grupları tarafından verilecek hizmetlere gereksinim duyulduğu görülmektedir. Özellikle çocuklarını, eş ve babalarını kaybeden, anne-baba, kadın, çocuk ve yakın aile mensupları başta olmak üzere olaydan etkilenen toplumsal kesimlere yönelik psikososyal destek hizmetlerinin sunulması temel bir ihtiyaçtır.
- Ailelere yapılacak ziyaretler, durum değerlendirmesi bakımından ilk ve önemli bilgileri sağlayacak olması bakımından önem taşımaktadır. Burada elde edilecek bilgiler, ikinci dönemde yapılacak çalışmalar açısından yönlendirici olacaktır.
- Kazada hayatını kaybeden madencilerin son derece geniş alana yayılan farklı ilçelerden olması nedeniyle, öncelikli olarak gezici ekiplerden oluşan bir operasyon yürütülmesinde yarar görülmektedir.
- Geniş bir alana yayılan bu hizmetlerin gezici psikososyal ekipleri de kapsayacak şekilde düzenlenmesi yararlı olacaktır. Gezici ekiplerin, ilçe bazlı çalışmalar yaparak olaydan etkilenen her yaştan yurttaşımıza psikolojik ilk yardım bilgisini iletmeleri ve ileri psikolojik destek ihtiyacı olan yurttaşlarımızın doğru hizmeti alacakları noktalara yönlendirilmeleri önemlidir.
- Coğrafi konumunun tüm ilçelere göre merkezi bir konumda olması nedeniyle olayın yaşandığı Soma'da oluşturulacak merkezi bir psikososyal destek birimi tarafından sürecin yürütülmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.
- Oluşturulacak kaynaklar doğrultusunda, Soma'ya uzak konumda olan Balıkesir ve Kütahya ili ilçelerine hizmet sunmak üzere ikinci bir merkezin bu ilçelerden birinde oluşturulması da ayrıca düşünülebilir. Yapılacak detaylı çalışmalar ile daha net bir görüş oluşturulması mümkün olacaktır.
- Hayatını kaybeden madencilerimize yönelik defin hizmetleri vb çalışmalarda görev alan Meslek Yüksek Okulu öğrencileri başta olmak üzere çalışan gruplarına yönelik hizmetlerin ivedilikle organize edilmesi gereklidir.
- Alanda görev yapmak üzere gönüllü olan psikologların organizasyonuna yönelik hazırlıkların devam ettirilmesi ve oluşturulacak yapı doğrultusunda psikososyal destek çalışmalarının başlatılması yararlı olacaktır.
- Psikososyal destek alanında yapılan çalışmalar, kamu kurumları ve ilgili APHB üyesi sivil toplum örgütleri tarafından eşgüdüm içinde yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu ortak çalışma zemini, yurttaşlarımızın gerekli ve yeterli hizmeti almasına katkı sağlayacaktır.
- Yaşanan kazanın doğası nedeni ile bu aşamada, gerek bireysel olarak gerekse okul bazlı gruplar oluşturarak sahaya gelinmesinde bir yarar bulunmamaktadır. Saha çalışmalarına katkı vermek isteyen psikologların/psikolojik hizmet gruplarının Şubelerimizdeki Travma, Afet ve Kriz Birimleri aracılığı ile gönüllü çalışmalara katılması yararlı olacaktır.

4. Ekip Bilgisi

Öncü Ekip

Uzm. Psk. Nedret Öztan (TPD Ankara Şubesi)

Uzm. Psk. Yaşar Çelik (TPD İzmir Şubesi)

Uzm. Psk. Umut Yıldız (TPD İzmir Şubesi)

Ön Değerlendirme Ekibi

Doç. Dr. Metehan Irak (TPD İstanbul Şubesi)

Yrd. Doç. Dr. İrem Akduman (TPD İstanbul Şubesi)

Uzm. Psk. İbrahim Eke (TPD İstanbul Şubesi)

Uzm. Psk. Tuğba Akyüz (TPD İstanbul Şubesi)

Uzm. Psk. Ersin Bayramkaya (TPD İstanbul Şubesi)

Psk. Suat Özçağdaş (TPD İstanbul Şubesi)

Bilgi İçin

Genel Merkez Prof. Dr. Gökhan Malkoç bilgi@psikolog.org.tr

0 312 425 67 65 – 0 532 727 81 28

İstanbul Şube 0 212 251 66 62

İzmir Şube 0 232 422 12 24

Soma Saha Değerlendirme Ekibi Doç. Dr. Metehan Irak soma@psikolog.org.tr